

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
адміністрування
Кафедра менеджменту та адміністрування

РОБОЧА ПРОГРАМА
Менеджмент природоохоронної діяльності
ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

О.М.Руденко
(підпис) (прізвище та ініціали)

«24» січня 2025 р.

Розробник (-и): Косач І.А., д.е.н., проф.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування

Протокол від «24» січня 2025 р. № 2

Узгоджено з гарантом освітньої програми: _____
(підпис)

Ю.П. Харченко
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну

Тип дисципліни	вибіркова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	4 рік, 7 семестр ОПП «Публічне управління та адміністрування»,
Викладач (-і)	Косач Ірина Анатоліївна, д.е.н., проф.
Профайл викладача (-ів)	https://pumo.stu.cn.ua/member/kosach-iryna-anatoliyivna/
Контакти викладача	+380666542779 (irish_kos@stu.cn.ua)

1. Анотація курсу.

Екологічна концепція розбудови держави передбачає наявність відповідного механізму її реалізації, до якого належать: реальний економічний суверенітет, правове екологічне регулювання виробництва, створення ефективних засобів екологічного моніторингу та експертизи, налагодження дійової системи екологічної освіти тощо.

Забезпечення екологічних пріоритетів має ставати все більш важливим елементом соціального прогресу. Ці пріоритети поступово повинні набувати характеру абсолютних цінностей. Будь яке економічне рішення, що порушує науково обґрунтовані медичні, екологічні та інші вимоги

до навколишнього середовища, є в принципі неприйнятним. Економічний розвиток, ощадливе природокористування й екологічна безпека пов'язані одне з одним. Лише усвідомивши це, суспільство здатне поліпшити своє життя та забезпечити умови для життєдіяльності майбутніх поколінь.

2. Мета та цілі курсу. Метою викладання навчальної дисципліни «Менеджмент природоохоронної діяльності» є формування науково-професійного світогляду бакалавра спеціальності «Публічне управління та адміністрування» та надання ЗВО теоретичних і практичних знань щодо прийняття управлінських рішень в системі забезпечення еколого-збалансованої діяльності господарських об'єктів на глобальному, державному, регіональному і галузевому рівнях.

3. Результати навчання.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) та фахові (ФК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК8 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ФК2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ФК15 Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки

Під час вивчення дисципліни здобувач має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

ПРН8 уміння проектувати системи публічного управління на різних рівнях влади відповідно до тенденцій соціально-економічного розвитку та стандартів демократичного врядування.

4. Пререквізити. Передумовою вивчення дисципліни є базові знання з дисципліни «Теоретичні основи управління організацією», «Децентралізація влади в Україні»

5. Обсяг курсу. Зазначте загальну кількість кредитів, кількість занять та годин самостійної роботи.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16
Лабораторні заняття	14
Самостійна робота	60
Індивідуальне завдання – розрахункова графічна робота/курсова робота	
Всього кредитів – <i>вказати кількість кредитів</i>	3

лекційні, самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів тощо).

6. Тематика курсу.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи менеджменту природоохоронної діяльності **Тема**

1. Сутність менеджменту природоохоронної діяльності в контексті публічного управління. Предмет і мета вивчення дисципліни та основні вирішувані задачі. Структура навчального курсу. Навчально-методична література з дисципліни. Методичне забезпечення. Рекомендована література. Базова література. Допоміжна література. Інформаційні ресурси. Ключові слова і терміни курсу та їх значення. Місце і значення курсу серед дисциплін фундаментальної підготовки бакалаврів з публічного управління та адміністрування. Взаємозв'язки курсу з суміжними дисциплінами. Завдання і структура курсу, методичні поради студентам.

Тема 2. Основні складові національної стратегії переходу до сталого розвитку. Стан навколишнього природного середовища в Україні Стратегічне екологічне планування. Сталий розвиток України. Формування нових суспільно-політичних відносин. Стратегічні пріоритети сталого розвитку. Гарантування екологічної безпеки ядерних об'єктів і радіаційного захисту населення та довкілля, зведення до мінімуму негативного впливу наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Поліпшення екологічного стану річок України. Екологічна стратегія. Національна програма

екологічного оздоровлення. Екологічні складові потенціалу сталого розвитку. Екологічна ситуація в Україні.

Тема 3. Система управління охороною навколишнього природного середовища. Структура системи управління охороною навколишнього природного середовища. Функції екологічного управління. Механізм зборів за забруднення навколишнього природного середовища та за спеціальне використання природних ресурсів. Механізм відшкодування збитків, заподіяних унаслідок порушення законодавства про охорону довкілля. Система державного бюджетного фінансування природоохоронних заходів. Всесвітня стратегія збалансованого екологосоціоекономічного розвитку. Система корпоративного екологічного управління. Суб'єкти природокористування

Тема 4. Екологічна політика та проблеми захисту довкілля Державна екологічна політика. Екологічне управління. Ступінь екологічного ризику. Механізми формулювання екологічної політики. Екологічні програми. Директиви ЄС. Раціональне використання природних ресурсів. Забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини. Використання та відтворення природних ресурсів. Основні принципи охорони довкілля. Порядок розробки державних екологічних програм. Комплексні наукові дослідження довкілля та природних ресурсів. Екологічні права громадян.

Змістовний модуль 2 Еколого-економічні засади менеджменту природоохоронної діяльності

Тема 5. Управління екологічною безпекою та державний контроль у галузі охорони довкілля Екологічна безпека. Попередження погіршення екологічного стану. Раціональне використання природних ресурсів. Додержання нормативів шкідливих впливів на довкілля. Знешкодження шкідливих речовин і відходів. Державна екологічна експертиза. Громадський контроль у галузі охорони довкілля. Виробничий контроль за охороною атмосферного повітря. Нагляд за додержанням законодавства про охорону довкілля. Правопорушення у галузі охорони довкілля. Тема 6. Аналіз працездатності та організація діяльності.

Тема 6. Екологічний аудит суб'єктів природокористування. Екологічний аудит підприємств. Екологічний аудит систем екологічного менеджменту. Процедура та нормативні документи. Екологічний аудит інноваційних проектів, програм. Еколого-економічне значення процедури і висновків екологічного аудиту. Екологічний аудит територій.

Тема 7 Екологічна експертиза. Мета і задачі. Підстави проведення екологічної експертизи. Закони і нормативні документи. Порядок проведення. Види експертизи. Правові положення екологічної експертизи. Висновки експертизи. Оцінка впливу діяльності, що планується, на навколишнє природне середовище та екологічна експертиза. Превентивність у висновках екологічної експертизи.

Змістовний модуль 3. Зарубіжний досвід менеджменту природоохоронної діяльності

Тема 8 Зелена економіка. Зміст і особливості «зеленої» економіки. Економічні та історичні передумови появи «зеленої» економіки. Людина в «зеленій» економіці. Складові розвитку «зеленої» економіки. Соціоекологоекономічні вигоди для суспільства та держави. Передумови створення «зелених» офісів. Економічні та соціальні передумови створення «зелених» офісів. Успішний досвід впровадження «зелених» офісів.

7. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	<i>Активна участь в роботі впродовж семестру (виконання тематичних завдань, виконання індивідуальних практичних завдань) /залік - 60/40</i>
Вимоги до РГР, КР, КП тощо	<i>Оцінювання за 100-бальною шкалою</i>
Практичні (лабораторні) заняття	<i>Підготовка усних відповідей з лекційного матеріалу, відповідь на питання самостійного опрацювання, виконання практичних завдань</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	<i>Наявність конспекту лекцій, активність протягом навчального семестру, мінімальна кількість балів 21.</i>

Поточний контроль – до 60 балів, в тому числі: практичні заняття – до 50 балів, підсумковий модульний контроль – до 10 балів.

Семестровий контроль у вигляді заліку проводиться під час сесії у вигляді тестування (максимум 40 балів). Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до оцінки за залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів за видами робіт	
	Усні відповіді, підготовленість до практичних занять	Повнота та своєчасність виконання завдань
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи менеджменту природоохоронної діяльності	0...5	0...10
Змістовний модуль 2. Еколого-економічні засади менеджменту природоохоронної діяльності	0...5	0...15
Змістовний модуль 3. Зарубіжний досвід менеджменту природоохоронної діяльності	0...5	0...10
Підсумкова поточна оцінка за семестр	15	35

Підсумковий модульний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи менеджменту природоохоронної діяльності (Тестові завдання)	0...3
Змістовний модуль 2. Еколого-економічні засади менеджменту природоохоронної діяльності (Тестові завдання)	0...4
Змістовний модуль 3. Зарубіжний досвід менеджменту природоохоронної діяльності (Тестові завдання)	0...3

Підсумкова семестрова оцінка

Види робіт	Кількість балів
Поточний контроль	0...50
Підсумковий модульний контроль	0...10
Залік	0...40
Разом	0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

8. Політики курсу. Обов'язкова активна участь в обговоренні проблемних питань, участь у всіх видах контролю.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів, він не допускається до складання заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»». Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний залік складається з двома теоретичними та одним практичним питаннями.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять очно у відповідності до затвердженого розкладу, крім випадків карантину (коли заняття проводяться дистанційно через Інтернет), а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл. Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика дедлайнів

Максимальна оцінка за невчасно здані роботи оцінюється за рівнем E. Виключенням може бути наявність поважних причин несвоєчасної здачі зазначених робіт (хвороба, участь в зазначений час в інших видах навчальної, наукової чи організаційної роботи, офіційна робота за фахом тощо).

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проєктах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямками курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні лабораторних, контрольних та розрахунково-графічних робіт (КР/КП)

(принципи описані у Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення «Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»». Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література.

Базова

1. Кожушко Л. Ф., Скрипчук П. М. Екологічний менеджмент: Підручник. – К.: ВЦ „Академія”, 2007. – 432 с.
2. Нехорошков В.П. Природоохоронне інспектування. Навчальний посібник. Одеська академія холоду. Одеса 2011, - 157 с.
3. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. - К.: Либідь, 2004.-432с.
4. Екологічний менеджмент : Навчальний посібник / За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк,- Київ, Центр навчальної літератури, 2004.- 407с.
5. Максименко Н. В. Організація управління в екологічній діяльності: [підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 282 с.
6. Маменко О.М., Портянник С.В. Екологічний менеджмент: підручник / ХДЗВА - Харків, 2017. - 285 с. 7. Л.Г. Мельник «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій): підручник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 463 с.
7. Маргасова В.Г., Косач І.А. Інституалізація екологічної безпеки на засадах комплексного підходу до формування механізмів публічного управління. *Право та державне управління. Збірник наукових праць*. 2021. №2. С.325-330. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/49.pdf
8. Михайловська О.В., Косач І.А., Філіпова Н.В. Інституційні засади формування сучасних організаційних структур в публічному управлінні. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2021. Випуск 24. С.168-172.
9. І Косач, О Кулик. Державно-приватне партнерство як інструмент реалізації проєктів інфраструктурної розбудови. *Наукові інновації та передові технології*, 2022, №12, С.152-161
10. І. Косач. Запобігання корупції в органах державної влади в контексті економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету* 2022, № 2, Том 2.С.236-241.
11. Kosach, I., Duka, A., Starchenko, G., Myhaylovska, O., Zhavoronok, A. (2020). Socioeconomic viability of public management in the context of European integration processes. *Administratie si Management Public*, 35, 139-152. DOI: 10.24818/amp/2020.35-09
12. Косач І., Кормило А. Стратегічне управління еколого-економічною безпекою. *Вісник Хмельницького національного економічного університету*.- 2023.-№2.-С.200-205.
13. Талавира, М., Косач І. Розвиток інфраструктури сільських територій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. - 2022. - № 2 (30). - С. 85-92

Допоміжна

1. Гринів Л. С. Фізична економія : нові моделі сталого розвитку. Львів : Ліга-прес, 2016. 424 с.
2. Закони України: „Про екологічний аудит”, „Про охорону НПС”, “Про екологічну експертизу”.
3. Баб’як О.С., Біленчук Л.Д., Чирва Ю.О., Екологічне право України: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2000 – 216 с.

4. Скрипчук П.М. Екологічна сертифікація як інструмент виробництва та споживання екологічно чистої продукції / Економіка України. №3, 2006. - С.55- 63.
5. Мельник Л. Г. Экономика развития: Монография. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 662 с.
6. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник / за заг. Ред. Л. Г. Мельника. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2005. - 654 с.
7. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / Под. ред. проф. Л. Г. Мельника (Украина) и проф. Л. Хенса (Бельгия). – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. – 1120 с.
8. Практикум к учебнику «Социально-экономический потенциал устойчивого развития»: Учебник / Под. ред. проф. Л. Г. Мельника (Украина) и проф. Л. Хенса (Бельгия). – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. – 1120 с.
9. Скрипчук П. М. Менеджмент якості довкілля: Монографія. - Рівне: НУВГП, 2006 - 350с.

Інформаційні ресурси

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Менеджмент природоохоронної діяльності <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=3525>
2. Законодавство України – <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Нормативні акти України – <http://www.nau.ua>
4. Офіційний сайт бібліотеки ім. В. Вернадського. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

